

Михайло Сохацький, Олександр Дудар
**ПЕЧЕРА ВЕРТЕБА ЯК ЕКОЛОГІЧНА НІША
РІДКІСНИХ ВИДІВ РУКОКРИЛИХ**

Печера Вертеба є однією з великих гіпсових печерних порожнин Поділля. За останні 50 років природному середовищу печери нанесено значної шкоди, так як вхід до підземелля легкодоступний і не був закритий. Для освітлення місцеві жителі і багаточисельні відвідувачі використовували смолокипи. Стіни і стеля покриті товстим шаром сажі. Значно порушився мікроклімат печери. Із усього 8-ми кілометрового лабіринту лише окремі ділянки зберегли первісний вигляд. Найбільше постраждали летючі миші - раніше постійні мешканці печери.

На основі проведеного нами в 1996 р. обліку летючих мишей було зроблено висновок про те, що рукокрилі фактично залишили печеру. На той час вдалося виявити лише 12 особин. Серед багатьох причин - антропогенний пресинг (фактор турбування), який був викликаний неорганізованими масовими і довготривалими відвідуваннями.

В 1997 р. зусиллями учасників археологічної експедиції Борщівського краєзнавчого музею встановлено вхідні двері до печери. Для летючих мишей залишили спеціальний отвір. З того часу спостерігається поступове відновлення природного стану середовища і екологічної рівноваги. Переконаливим свідченням цьому стали результати обліку рукокрилих, проведені нами у лютому 2002 р. Порівнюючи дані обліку за останні 6 років, робимо висновок, що, очевидно, є тенденція до збільшення колонії летючих мишей. У Вертебі на даний час найчисленнішу популяцію утворюють малі підковоноси (*Rhinolopus hipposideros*). Значна популяція великих нічниць (*Myotis myotis*) та вуханів звичайних (*Plecotus auritus*). На даний час тут виявлено всього 140 особин.

Зростанню кількості рукокрилих сприяє геоморфологічна будова і мікроклімат печери. Температура повітря коливається від +5°C при вході до + 10-12°C у віддалених районах при середній річній, близькій до +9°C. Відносна вологість повітря змінюється в межах від 92 до 100%.

Домінуюче становище на зимівлі займають малі підковоноси, які розміщуються у великих залах і утворюють часто скупчення від кількох особин до 25 звірків в одній групі. У вузьких проходах і невеликих залах значного скупчення не зафіксовано. Цікаво, що під час проведення обліку, частина малих підковоносів знаходилась в активному стані. Великі нічрис (мал.1)

Очевидно, що доля цих унікальних створінь природи залежатиме від умов їхнього існування в найкризовіші періоди їхнього життя, насамперед, під час зимівлі. Доступність для них печери, збереження в ній природного гідрологічного режиму і можливість спокійного сну, що не переривається енергетично збитковими некормовими польотами - основні чинники забезпечення сталого існування. Печера Вертеба, яка має статус пам'ятки природи, потребує охорони не тільки як геологічний об'єкт, але і як місце концентрації унікальної спелеофауни.

Література

1. Варгович Р.С. Зимовка рукокрылых в пещерах Закарпатской и Черновицкой областей (Западная Украина) // Свет, 1993. - № 4. - С. 36-38.
2. Дублянський В.Н., Ломаєв А.А. Карстовые пещеры Украины. Киев: Наукова думка, 1980,- 180 с.
3. Загороднюк І., Постава Т., Волошин Б. Польовий визначник кажанів підземних порожнин Східної Європи. - Краків - Київ, 1999. - 32с.
4. Крочко Ю.Н. Екологічно - фауністичний огляд і зоогеографічний аналіз кажанів Українських Карпат. Рослинні і тваринні ресурси Карпат. - Ужгород, 1984. - с.114-120.
5. Радзівський В.О. Подорож у підземну казку. - Львів: Каменяр, 1984. - 56с.

Mychajlo Sochaćkyj, Aleksander Dudar

***JASKINIA WERTEBA JAKO NISZA EKOLOGICZNA
RZADKO SPOTYKANYCH GATUNKÓW NIETOPERZY***

W artykule na podstawie systematycznych obserwacji podano informację o wpływie człowieka na odnowienie naturalnego środowiska w jaskini Werteba na Podolu. Przywołano dane o zwiększeniu ilości rzadkich rodzajów nietoperzy, szczególnie w zimowym okresie. Autorzy zwracają uwagę na konieczność pewnej ochrony jaskini Jako miejsca koncentracji unikalnej speleofauny.

Tłumaczenie autora

Рис.1. Печера Вертеба. Скупчення летючих мишей. Фото М. Сохацького